

J A A R V E R S L A G

2005

RAAD VOOR DIERENAANGELEGENHEDEN

INHOUDSOPGAVE JAARVERSLAG 2005

PROFIEL

VOORWOORD VAN DE VOORZITTER

VERSLAG

- Belangrijke gebeurtenissen in 2005
- Missie, visie en strategie
- Raad voor Dierenaangelegenheden in 2005
- Forum Welzijn Gezelschapsdieren in 2005
- Operationele gang van zaken in 2005
- De vooruitzichten voor 2006

FINANCIËLE VERANTWOORDING

- Personele uitgaven
- Materiële uitgaven
- Totale apparaatuitgaven

PERSONALIA

- Raad voor Dierenaangelegenheden
- Forum Welzijn Gezelschapsdieren van de Raad voor Dierenaangelegenheden
- Bureau van de Raad voor Dierenaangelegenheden

OVERZICHT VAN PUBLICATIES 2003-2005

DE RAAD VOOR DIERENAANGELEGENHEDEN IS EEN OVERLEGPLATFORM VAN ORGANISATIES EN DESKUNDIGEN, DAT DE MINISTER VAN LANDBOUW, NATUUR EN VOEDSELKWALITEIT ADVISEERT OVER STRATEGISCHE VRAAGSTUKKEN OP HET GEBIED VAN DE GEZONDHEID EN HET WELZIJN VAN GEHOUDEN DIEREN. HIJ BASEERT ZICH DAARBIJ OP DE MEEST RECENTE ONTWIKKELINGEN IN DE WETENSCHAP EN HOUDT REKENING MET DE OPVATTINGEN DIE LEVEN IN DE EUROPESE, EN IN HET BIJZONDER DE NEDERLANDSE, SAMENLEVING.

PROFIEL

De Raad voor Dierenaangelegenheden is een overlegplatform met als werkterrein de gezondheid en het welzijn van dieren. De Raad beperkt zich daarbij tot de groep van dieren die gehouden worden. De Raad ontleent zijn bestaansrecht aan artikel 2 van de Gezondheids- en welzijnswet voor dieren.

De Raad stelt zich ten doel om toonaangevende, kwalitatief hoogwaardige en praktisch toepasbare adviezen te formuleren voor de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. De kwaliteit van de adviezen wordt onder meer gewaarborgd door de brede vertegenwoordiging van belanghebbenden in de Raad.

De Raad onderscheidt zich niet alleen door zijn brede samenstelling, maar ook door de werkgroepen die ad hoc en op maat worden samengesteld om de werkzaamheden van de Raad te ondersteunen. De Raad kan een beroep doen op een grote verscheidenheid aan kennis door het brede netwerk waarover hij beschikt. Dit alles, in combinatie met zijn flexibele en efficiënte werkwijze en een voortdurend kritische houding ten opzichte van zijn werkzaamheden, zorgt voor een continue verbetering van de kwaliteit van de adviezen.

De Raad bestaat uit 19 leden en een onafhankelijke voorzitter. Daarnaast beschikt de Raad over een Bureau. Het Bureau van de Raad bestaat uit de voorzitter van de Raad, een secretaris, een adjunct-secretaris, een assistent-secretaris en een secretaresse.

VOORWOORD VAN DE VOORZITTER

In het afgelopen jaar is er vooral aandacht geweest voor de welzijnsproblematiek van de gezelschapsdieren. Alhoewel meer dan 10 miljoen Nederlanders op de één of andere manier samenleven met gezelschapsdieren, is de mate waarin de overheid zich met de "sector van de gezelschapsdieren" bezighoudt tot nu toe beperkt.

Na de afwijzing van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit om artikel 33 van de Gezondheids- en welzijnswet voor dieren nader in te vullen volgens het voorstel van de Raad en het voornemen van de Minister om het Honden- en kattenbesluit in te trekken is er binnen en buiten de Volksvertegenwoordiging een discussie ontstaan over hoe het welzijn van gezelschapsdieren beter geborgd kan worden zonder ingewikkelde en moeilijk te handhaven regelgeving.

In oktober 2004 is door de Minister een werkconferentie "Welzijn gezelschapsdieren" georganiseerd. In aansluiting hierop heeft de Minister, in overleg met de Raad, het "Forum Welzijn Gezelschapsdieren" onder auspiciën van de Raad geïnstalleerd. Hij heeft het Forum de boodschap meegegeven dat de eerste verantwoordelijkheid ligt bij de houders van de dieren en bij partijen die er omheen een rol van betekenis spelen. Hij heeft duidelijk aangegeven dat, nadat de sector zelf zijn verantwoordelijkheid heeft genomen, de overheid eventueel een aantal voorgestelde acties kan ondersteunen of borgen.

Het Forum heeft, met inbreng van een viertal werkgroepen, de sector in kaart gebracht en de belangrijkste oorzaken van aantasting van het welzijn geïnterpreteerd. Uit deze inventarisatie werd ook duidelijk hoe groot het emotionele belang is van het hebben van gezelschapsdieren.

Daarnaast is er aandacht gegeven aan de totale omvang en economische betekenis van de sector. Het zichtbare deel heeft een omvang van ongeveer €2.1 miljard.

In het eindrapport van het Forum, dat op 23 maart 2006 aan de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit wordt aangeboden, wordt aangegeven wat de belangrijkste instrumenten zijn die gebruikt kunnen worden om het welzijn te verbeteren. Het gaat daarbij om het inzetten van certificering van de bedrijfsmatige fokkerij, de handel en de dienstverlening, het invoeren van een I&R-systeem en het sterk verbeteren van de voorlichting naar de kopers en houders van dieren. Voorlichting kan een belangrijke rol spelen bij aankoop van dieren, bij een goede verzorging en bij bescherming van de consumentenbelangen.

De samenwerking van alle partijen die een rol spelen in de sector van de gezelschapsdieren was binnen het Forum uitermate constructief. Ik hoop en vertrouw er op dat deze goede samenwerking ook in de toekomst wordt voortgezet.

Om ook in dit jaarverslag de bijzondere relatie tussen mens en dier zichtbaar te maken, hebben wij gebruik mogen maken van het werk van Wouter Stips. Zijn expressieve, kleurrijke schilderijen vertellen ons het verhaal van de kleurrijke band die tussen mens en dier bestaat en stemmen ons in eerste instantie vrolijk. Bij nader inzien zetten zij aan tot nadenken over deze relatie. Ik ben Wouter Stips zeer erkentelijk voor zijn enthousiaste bijdrage aan dit jaarverslag.

prof. dr. C.J.G. Wensing

Voorzitter van de Raad voor Dierenaangelegenheden

VERSLAG

BELANGRIJKE GEBEURTENISSEN IN 2005

- Minister Veerman van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit installeert op 25 januari 2005 onder auspiciën van de Raad voor Dierenaangelegenheden het Forum Welzijn Gezelschapsdieren
- In het vroege voorjaar van 2005 vindt er na een kortdurende koude periode massale sterfte plaats onder grote grazers in de Oostvaardersplassen. De maatschappelijke discussie laait op.
- De houder van gezelschapsdieren is zelf het belangrijkste aangrijpingspunt bij het oplossen of verbeteren van dierenwelzijnsproblemen, aldus het rapport 'Naar een effectieve borging van dierenwelzijn', dat op 17 juni 2005 naar de Tweede Kamer wordt gestuurd.
- In juni 2005 blijkt uit consumentenonderzoek dat consumenten weinig weten van dierenwelzijn, een laag vertrouwen in de veehouderij hebben en dat zij zich wel deels verantwoordelijk voelen voor het verbeteren van dierenwelzijn, maar dat zij zich ook door de prijs laten leiden.
- Aviaire influenza komt in 2005 veelvuldig in het nieuws. Op 22 augustus 2005 worden de door Minister Veerman aangekondigde preventieve maatregelen om het risico op de insleep van het Aviaire Influenza-virus in Nederland te verkleinen van kracht.
- Tijdens het Algemeen Overleg op 8 september 2005 zegt Minister Veerman de Tweede Kamer toe een deskundigencommissie te zullen installeren die de vraag zal beantwoorden of, en zo ja onder welke condities, een stabiel, en qua dierenwelzijn verantwoord, ecosysteem met grote grazers realiseerbaar is in de Oostvaardersplassen.
- Tijdens een conferentie op 6 december 2005 over weidegang hebben het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, de Nederlandse Zuivel Organisatie, de Land- en Tuinbouworganisatie, het Centraal Bureau Levensmiddelenhandel, de Dierenbescherming en Natuur en Milieu afgesproken dat zij, ieder op hun gebied, zullen bevorderen dat de 'koe in de wei' blijft. De Raad voor Dierenaangelegenheden is reeds in een eerder stadium gevraagd een advies voor te bereiden over 'de stal van de toekomst' voor dat deel van de koeien dat toch langdurig of permanent opgesteld zal worden of blijven.

MISSIE, VISIE STRATEGIE

Missie

De Raad voor Dierenaangelegenheden is een overlegplatform van organisaties en deskundigen, dat de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit adviseert over strategische vraagstukken op het gebied van de gezondheid en het welzijn van gehouden dieren. Hij baseert zich daarbij op de meest recente ontwikkelingen in de wetenschap en houdt rekening met de opvattingen die leven in de Europese, en in het bijzonder de Nederlandse, samenleving.

Deze missie is het fundament onder de Raad voor Dierenaangelegenheden. Alle activiteiten van de Raad, het Forum Welzijn Gezelschapsdieren en het Bureau van de Raad dienen bij te dragen aan een steeds betere invulling hiervan.

Visie

De Raad streeft er naar een toonaangevend orgaan te zijn dat bekend staat om zijn goed onderbouwde en praktisch toepasbare stukken. Als toonaangevend orgaan wordt de Raad door het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit om advies gevraagd inzake de gezondheid en het welzijn van gehouden dieren en wordt aan de adviezen van de Raad een groot gewicht toegekend. Een deel van zijn werkzaamheden richt zich (nog) op de invulling van de Gezondheids- en welzijnswet voor dieren, hoewel niet altijd in de zin van wet- en regelgeving. Het aandeel van aan de Raad voorgelegde strategische vraagstukken wordt steeds groter. De Raad streeft naar een grote naamsbekendheid binnen de landbouwhuisdieren- en gezelschapsdierensector, maar ook binnen de Nederlandse samenleving. De inspanningen van de Raad zijn er daarnaast opgericht dat binnen de sector een juist beeld over de werkzaamheden van de Raad bestaat.

Strategie

Bewustzijn van het krachtenveld waarin de Raad opereert en het dikwijls gevoelige karakter van de onderwerpen die de Raad in behandeling neemt is cruciaal om te komen tot maatschappelijk en politiek gedragen adviezen. Ook inzicht in de wetenschappelijke ontwikkelingen en de praktische mogelijkheden is van groot belang bij het opstellen van adviezen. Alleen op deze wijze kan de Raad het toonaangevende orgaan uit zijn visie worden. Het (tijdig) opvangen van signalen is daarom van wezenlijk belang. Via zijn website en door participatie van het bedrijfsleven, overheid, wetenschap en maatschappelijke organisaties in de Raad, kan de Raad voeling houden met het krachtenveld waarin hij opereert. Bovendien bieden de in de Raad participerende vertegenwoordigers toegang tot een groot netwerk van relaties. Gegeven de huidige politieke context waarin dierenwelzijn in een breder Europees perspectief geplaatst wordt en veel overgelaten wordt aan de sector, kan de Raad een grote meerwaarde bieden.

Een tweede aspect dat van belang is bij het opstellen van adviezen, is dat het gevraagde advies tijdig beschikbaar is. Doordat het Bureau van de Raad klein is, kan zij, mede dankzij de steeds van samenstelling wisselende werkgroepen, efficiënt en effectief zijn werkzaamheden verrichten. De beperkte omvang maakt het echter ook kwetsbaar.

Om zijn visie te realiseren, zet de Raad in op een combinatie van productontwikkeling en marktpenetratie. Concreet betekent de keuze voor productontwikkeling, dat de Raad zijn product (de adviezen die hij opstelt) zodanig verder zal ontwikkelen dat het onderscheidend is en een grote meerwaarde heeft, waardoor het bij de beleidsvorming door het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit een grotere impact krijgt. Marktpenetratie zal vooral gerealiseerd worden door een in kwaliteit en kwantiteit opvallende output en een goede communicatiestrategie. De Raad dient nadrukkelijk andere belanghebbenden niet uit het oog te verliezen: zij

spelen zowel bij de productontwikkeling als bij de marktpenetratie een zeer belangrijke rol. Ook aanscherping van de interne coördinatie en organisatie zal bijdragen aan het realiseren van de ambities.

RAAD VOOR DIERENAANGELEGENHEDEN IN 2005

De meest opmerkelijke ontwikkeling in 2005 was de instelling van het Forum Welzijn Gezelschapsdieren onder auspiciën van de Raad. In het navolgende hoofdstuk wordt uitgebreider ingegaan op het Forum.

Op het personele vlak betreft de belangrijkste ontwikkeling de komst van een nieuwe secretaresse. Het Bureau van de Raad vertrouwt er op dat met haar komst een stabiele bezetting van het Bureau gerealiseerd is.

Het jaar 2005 is voor de Raad een zeer productief jaar gebleken. Naast diverse lopende zaken uit 2004 werd een aantal nieuwe onderwerpen opgepakt. Eén en ander heeft geresulteerd in de afhandeling van 9 vraagstukken in de vorm van een advies of notitie. Vraagstukken die eind 2005 nog niet waren afgerond zullen naar verwachting in 2006 tot een einde worden gebracht.

De rol van wild bij de insleep en verspreiding van klassieke varkenspest en mond- en klauwzeer in Nederland (RDA 2005/01)

Tijdens de grote dierziekteuitbraken van de laatste jaren zijn vele gehouden dieren geruimd. Er werd geen bewijs gevonden dat dieren uit de wildpopulaties van reeën, herten en wilde zwijnen geïnfecteerd waren. De beslissing van de overheid om wild niet massaal te doden leidde desondanks tot een discussie over de rol die wild kan spelen bij de insleep en verspreiding van zeer besmettelijke dierziekten.

Op verzoek van de Voedsel en Waren Autoriteit heeft de Raad in kaart gebracht welke rol wilde populaties evenhoevigen (kunnen) spelen bij de insleep en verspreiding van de besmettelijke aangifteplichtige dierziekten klassieke varkenspest en mond- en klauwzeer in Nederland. Bij het in kaart brengen heeft de Raad geconstateerd dat een aantal punten nadere aandacht verdient. De Raad heeft hiertoe de volgende aanbevelingen gedaan:

- Verhoging van het kennisniveau door:
 - Te investeren in onderzoek naar de kans op besmetting van wild met besmettelijke aangifteplichtige dierziekten, de kans op overdacht van dergelijke dierziekten door wild op landbouwhuisdieren (en vice versa) en de effectiviteit en consequenties van bestrijdingsmethoden die in natuurgebieden kunnen worden ingezet
 - Meer dialoog tussen de overheid en andere belanghebbenden om inzichten en ervaringen te delen
- Betere communicatie:
 - Binnen de overheid en tussen de overheid en andere belanghebbenden (zoals natuurbeheerders, de commerciële veehouderij en maatschappelijke organisaties) meer dialoog over het dierziektebeleid voor wild. Ook partijen die (nog) geen zitting hebben in de groep deskundigen dienen te worden betrokken bij het beleid. Een punt dat in het overleg aan de orde dient te komen is de relatie tussen het dierziektebeleid en de ecologische hoofdstructuur
 - Regelmatig overleg van de groep deskundigen, ook in vredetijd, over de te volgen aanpak in geval van een uitbraak van een besmettelijke aangifteplichtige dierziekte, zoals klassieke varkenspest of mond- en klauwzeer. Te bespreken punten in het kader van klassieke varkenspest zijn de problematiek van een uitbraak van klassieke varkenspest in 0-gebieden en het terugbrengen van de populatie wilde zwijnen tot de voorjaarsstand
 - (meer) Overleg met Duitsland, België en Luxemburg over de wijze waarop zal worden omgegaan met een uitbraak van klassieke varkenspest in de grensstreek

- Verkorting van de periode waarbinnen een “programma tot uitroeiing” moet worden vastgesteld in geval van vaststelling van een uitbraak van klassieke varkenspest of mond- en klauwzeer
- Grotere alertheid op het vóórkomen en de opsporing van mond- en klauwzeer bij wild
- Meer (Europese) politieke aandacht voor:
 - Het vóórkomen en bestrijden van mond- en klauwzeer bij wild
 - Het dierziektebeleid bij grote grazers
 - Het dierziektebeleid voor wild in het kader van de ecologische hoofdstructuur, met speciale aandacht voor de consequenties van koppeling van grensoverschrijdende natuurgebieden.

Immunosterilisatie als een alternatief voor de huidige wijze van castratie in de varkenshouderij (RDA 2005/02)

In de varkenshouderij worden varkens gecastreerd om te voorkomen dat varkensvlees bij de bereiding berengeur vertoont. Berengeur wordt veroorzaakt door androstenon, een mannelijk steroïdhormoon, en skatol. Het castreren van varkens is aan een aantal voorwaarden gebonden. Zo stelt Richtlijn 2001/93/EG: “Het castreren ... bij dieren die ouder zijn dan zeven dagen, is alleen toegestaan als de ingrepen onder anesthesie en met aanvullende langdurige analgesie worden uitgevoerd door een dierenarts.”

Castratie kent een aantal bezwaren: het tast het welzijn en de intrinsieke waarde van het dier aan, het veroorzaakt acute stress en pijn bij het dier en er treedt groeivertraging op. Tevens verhoogt het de kans op infecties waardoor velerlei gezondheidsproblemen optreden. Deze gezondheidsproblemen kunnen resulteren in een groter medicijngebruik. De karkaskwaliteit van gecastreerde varkens wordt minder gewaardeerd dan de karkaskwaliteit van ongecastreerde varkens. Gecastreerde varkens produceren meer mest dan ongecastreerde varkens, waardoor er meer mineralen in het milieu terechtkomen. Tenslotte wordt het uitvoeren van een castratie als een onaangenaam karwei ervaren.

Er zijn verschillende alternatieven voor traditionele castratie. Deze alternatieven hebben op dit moment vrijwel allemaal als nadeel dat zij op zichzelf niet volledig zijn waardoor berengeur bij de bereiding van varkensvlees niet geheel voorkomen kan worden. Castratie onder verdoving met de in januari 2005 beschikbare middelen wordt als gevolg van de daarmee gepaard gaande risico's en consequenties eveneens afgewezen.

In dit rapport heeft de Raad zich gebogen over de vraag of immunosterilisatie een geschikt alternatief is voor de huidige wijze van het castreren van voor productiedoeleinden gehouden varkens (chirurgisch, onverdoofd). Bij immunosterilisatie wordt een antigeen (i.e. een lichaamsvreemde stof) ingespoten, waardoor antistoffen tegen dit antigeen worden aangemaakt. Deze antistoffen vangen ook het hormoon GnRH weg. GnRH wordt geproduceerd in de hersenen en zet via een aantal stappen de testikels aan tot ontwikkeling en de productie van androstenon en skatol. Doordat de antistoffen tegen het antigeen ook GnRH wegvangen, kunnen de testikels niet uitgroeien en kan de voornaamste stof die berengeur veroorzaakt, androstenon, niet worden geproduceerd. Bij de bereiding van vlees afkomstig van varkens die immunosterilisatie hebben ondergaan kan er derhalve geen berengeur optreden.

Aan het vaccin dat gebruikt wordt om de productie van antistoffen tegen GnRH op te wekken, moeten verschillende eisen worden gesteld. Zo moet het vaccin betrouwbaar, effectief, kostenefficiënt en veilig zijn en moet het gemakkelijk in de bestaande bedrijfsvoering kunnen worden ingepast. Er is een aantal vaccins die aan deze eisen voldoen geïntroduceerd. De farmaceutische industrie is geïnteresseerd in de productie van deze vaccins, mits de markt voor dergelijke vaccins groot genoeg is.

De Raad constateert dat immunosterilisatie voor een belangrijk deel de bezwaren, die aan de huidige wijze van castratie kleven, ondervangt. Zo wordt er een aanzienlijke welzijnsverbetering gerealiseerd, ondervindt het dier geen extra pijn of stress indien de vaccinatie gelijktijdig met andere reguliere vaccinaties kan plaatsvinden, is de kans op het direct optreden van infecties kleiner, is de karkaskwaliteit (mogelijk) beter, treedt er minder of geen groeivertraging op, is de voederconversie beter en neemt de kwaliteit van het werk van de varkenshouder toe indien een vergelijk wordt gemaakt met de huidige wijze van castratie.

De raad onderkent dat immunosterilisatie ook een aantal nadelen kent. De intrinsieke waarde van het dier wordt, zij het in beperkte mate, aangetast. De vaccinatie moet mogelijk worden uitgevoerd door een dierenarts en brengt in dat geval extra kosten met zich mee. En hoewel beter dan in het geval van gangbare castratie, zijn de groei en de karkaskwaliteit van immunogesteriliseerde beertjes mogelijk minder dan die van onbehandelde beertjes. Daarnaast hangt het succes van immunosterilisatie in grote mate af van de acceptatie van het product van immunogesteriliseerde varkens door de consument en retail. Andere afgeleide, kritische succesfactoren zijn de aanwezigheid van een wettelijke basis voor immunosterilisatie, de afwezigheid van negatieve implicaties voor de productie, het in Europees verband regelen van een totaal verbod op traditionele, onverdoofde chirurgische castratie en het erkennen van immunosterilisatie als een geschikt alternatief.

Maintaining or improving farm animal welfare in the light of increasing trade liberalisation and globalisation: a contradiction in terms? (RDA 2005/03)

Op verzoek van de Directeur Industrie en Handel van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit heeft de Raad een (Engelstalig) rapport opgesteld waarin wordt ingegaan op de relatie tussen handelsliberalisering en globalisering enerzijds en dierenwelzijn anderzijds. In zijn rapport constateert de Raad het volgende.

Globalisering en handelsliberalisering kunnen een beperkt positief effect op dierenwelzijn hebben. In het algemeen worden deze positieve effecten echter overschaduwed door de negatieve invloed die beide processen hebben op dierenwelzijn. Met name de handelsversturende werking die uitgaat van het moeten voldoen aan de (meestal) hogere dierenwelzijnseisen in de EU ten opzichte van derde landen, wordt gezien als een belangrijke negatieve implicatie van het proces van globalisering en handelsliberalisering, die het mondiale dierenwelzijn sterk onder druk zet. Mede gezien de grote economische consequenties die één en ander heeft, mag het geen verbazing wekken dat met name vanuit het bedrijfsleven wordt aangedrongen op het in stand houden van importtarieven door de EU. Versoepeling van het Nederlandse dan wel Europese dierenwelzijnsbeleid om het Nederlandse dan wel Europese bedrijfsleven tegemoet te komen ligt niet voor de hand.

Gegeven het huidige politieke klimaat in Nederland en de grote verschillen in het belang dat binnen Europa aan dierenwelzijn wordt toegekend, is voortzetting van de level playing field gedachte voor Nederland de meest realistische optie. Binnen deze zogenaamde 0-optie kan desondanks een flinke stap worden gemaakt als het welzijn van productiedieren onder druk van de EU op de WTO-agenda wordt geplaatst. Idealiter zou dit moeten leiden tot de ontwikkeling van internationaal erkende welzijnsstandaarden. Ook de toepassing van andere WTO-gerelateerde instrumenten zou een punt van aandacht moeten zijn. Voorwaarde voor een succesvolle WTO-strategie is dat de EU als één krachtig blok opereert en niet alle EU-landen voor zichzelf spreken. Een andere optie in dit kader is een strategische alliantie met gelijkgezinde Europese dan wel derde landen.

Omdat de WTO-strategie pas op langere termijn vruchten zal afwerpen, kan voor de korte en middellange termijn ook een aantal andere strategieën gevolgd worden. Deze strategieën sluiten elkaar niet uit, maar vormen een aanvulling op elkaar. Binnen deze strategieën hebben alle betrokken partijen een eigen verantwoordelijkheid en

dienen zij allemaal een bijdrage te leveren aan de verankering van dierenwelzijn in een liberaliserende en globaliserende wereld.

De Raad onderkent de volgende strategieën:

Spoor 1:

Het aanbieden van informatie door alle betrokken stakeholders (dat wil zeggen: de Nederlandse overheid, de keten, NGOs etc.) om het consumentenbewustzijn te vergroten (bij voorkeur in combinatie met spoor 2).

Spoor 2:

Het verkennen en implementeren van vrijwillige labelling van producten waarvan de relatie met dierenwelzijn duidelijk is; 'branding' (i.e. het gebruik van een woord of beeldmerk om een speciaal imago te creëren en op deze wijze een sterk merk op te bouwen) kan een alternatief zijn; het initiatief ligt bij de keten, mogelijk onder druk van de publieke opinie, NGOs en de Nederlandse overheid (bij voorkeur in combinatie met spoor 1).

Spoor 3:

Onderzoek naar de haalbaarheid en, indien haalbaar, realisatie van een verplichte indicatie van land of streek van herkomst op de verpakking van vlees in Nederland en/of in de Europese Unie; een haalbaarheidsonderzoek is reeds door de Europese Unie aangekondigd (bij voorkeur in combinatie met spoor 1).

Spoor 4:

Het verkennen van de mogelijkheden en, indien haalbaar, realisatie van een vrijwillige gedragscode als gevolg waarvan supermarkten uitsluitend producten verkopen die geproduceerd zijn overeenkomstig specifieke standaarden op het gebied van dierenwelzijn (link met Eurep-GAP) en de verwerkende industrie uitsluitend producten produceert overeenkomstig specifieke standaarden op het gebied van dierenwelzijn; het initiatief hiertoe ligt bij de supermarkten en/of de verwerkende industrie, mogelijk onder druk van de publieke opinie, NGOs en de Nederlandse overheid.

Spoor 5:

Bilaterale onderhandelingen over productie conform Europese standaarden voor dierenwelzijn met de belangrijkste exporterende landen; de Nederlandse overheid neemt hiertoe, onder druk van de publieke opinie, NGO's en de keten, het initiatief.

Spoor 6:

Het afdwingen van structuurveranderingen in de betalingen van het gemeenschappelijk landbouwbeleid, waardoor subsidies afhankelijk worden van het voldoen aan EU-duurzaamheidsbeginselen (inclusief dierenwelzijn); onder invloed van de publieke opinie, NGOs en de keten neemt de Nederlandse overheid hiertoe het initiatief.

Spoor 7:

Het plaatsen en uiteindelijk verankeren van dierenwelzijn op de WTO-agenda en het ontwikkelen van welzijnsstandaarden voor landbouwhuisdieren in de WTO of OIE (in welk geval de OIE-standaarden verplicht zouden moeten zijn); de Nederlandse overheid neemt onder druk van de publieke opinie, NGO's en de keten het initiatief om dit te realiseren.

Spoor 8:

Investerings in innovatief onderzoek om enerzijds het niveau van dierenwelzijn te handhaven, terwijl anderzijds productiekosten verlaagd worden; het initiatief ligt bij de sector en wordt mogelijk ondersteund door de Nederlandse overheid en/of de Europese Unie.

Het houden van potentieel gevaarlijke diersoorten als gezelschapsdier (RDA 2005/04)

Op verzoek van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit heeft de Raad geïnventariseerd welke dieren als gevaarlijk moeten worden aangemerkt, wat de huidige situatie is met betrekking tot het houden van gevaarlijke dieren als gezelschapsdier en hoe één en ander in het buitenland is geregeld. Op basis daarvan heeft de Raad een aantal suggesties en aanbevelingen geformuleerd. De Raad heeft daarbij aangetekend dat de haalbaarheid en uitwerking van deze suggesties en aanbevelingen in het Forum Welzijn Gezelschapsdieren nadere aandacht dienen te krijgen.

Bij het bepalen of een diersoort als potentieel gevaarlijk moet worden aangemerkt heeft de Raad de volgende definitie gehanteerd: *“Een gevaarlijk gezelschapsdier is een gezelschapsdier dat vanwege agressiviteit, giftigheid of andere eigenschappen (ernstig) onheil kan toebrengen aan zijn houder, aan andere personen dan de houder, of aan andere dieren.”* Van (ernstig) onheil is sprake als de soort een ernstig, eventueel dodelijk trauma aan de houder of aan andere personen dan de houder kan toebrengen. De Raad tekende hierbij nadrukkelijk aan dat het vrijwel onmogelijk is om in algemene bewoordingen aan te geven of een dier als potentieel gevaarlijk aangemerkt dient te worden of niet, omdat het veelal de omstandigheden zijn die bepalen of een dier gevaarlijk gedrag zal vertonen.

De Raad heeft de in 2003 en 2004 door hem gepubliceerde positief- en negatieflijsten (RDA 2003/07 en RDA 2004/03) en de wens van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit om te komen tot integrale, zo mogelijk verkorte positieflijsten nadrukkelijk betrokken bij het opstellen van zijn rapport. Echter, de Raad kwam tot de conclusie dat het verkorten van de door hem opgestelde positieflijsten niet mogelijk is. Verkorting van de positieflijsten in de zin van beperking van het aantal soorten op de positieflijst of het aanwijzen van volledige families, dan wel orden, in plaats van soorten en genera, leidt tot een ongenueanceerde, onevenwichtige lijst, waarin geen of tenminste onvoldoende recht wordt gedaan aan het karakter van (artikel 33 van) de Gezondheids- en welzijnswet voor dieren, waarin de gezondheid en het welzijn van het gehouden dier centraal staan. Ook het loslaten van het kader van de Gezondheids- en welzijnswet voor dieren en het hanteren van criteria zoals het gevaar van faunavervalsing en/of zoönosen om de door de Raad opgestelde positieflijsten te verkorten biedt geen uitkomst. Vrijwel alle soorten die zich kunnen handhaven in een gematigd klimaat dan wel in een (sub-)tropisch klimaat op grotere hoogte kunnen zich in principe in Nederland vestigen. Ook kunnen bijna alle dieren drager zijn van zoönosen. Door deze criteria te hanteren om aldus te komen tot een verkorting van de positieflijsten, zou er vrijwel geen enkele diersoort als gezelschapsdier gehouden kunnen worden. Ook bijzonder populaire gezelschapsdieren, zoals hond, kat en parkiet, zouden op grond van deze criteria van de positieflijst verdwijnen. De Raad achtte het maatschappelijk draagvlak voor een dergelijke inkorting van de positieflijst nihil.

In zijn advies kwam de Raad tenslotte tot de volgende suggesties en aanbevelingen:

1. Het stellen van eisen aan de houder van potentieel gevaarlijke dieren op het gebied van kennis en vaardigheden en deelname aan een nationale serumbank indien van toepassing
2. Het stellen van eisen aan de handel(aar) (=dierenwinkels, importeurs, groothandel, tussenhandel, tentoonstellingen, beurzen en hobbyist) in potentieel gevaarlijke dieren op het gebied van kennis, informatieverstrekking, de wijze van houden en verzorging en de onder punt 1 beschreven eisen

3. Het opzetten van een adequate infrastructuur rondom potentieel gevaarlijke dieren, waaronder het instellen van een Nationaal Serum Depot (onder verantwoordelijkheid van de Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport)
4. Het instellen van een meldingsplicht bij de aanschaf van potentieel gevaarlijke dieren en in geval van verwondingen en/of ziekten die samenhangen met het houden van potentieel gevaarlijke dieren
5. De bereikbaarheid en kwaliteit van informatie en het geven van voorlichting
6. Een verbod op doelbewuste kruisingen tussen giftige diersoorten en vernietiging van nakomelingen die voortkomen uit een dergelijke kruising

Implicaties van de door EFSA geformuleerde opinie over het bedwelmen en doden van de belangrijkste productiedieren voor richtlijn 93/119/EG en het Nederlandse standpunt ten aanzien van deze richtlijn (RDA 2005/05)

Op verzoek van de Dierenbescherming heeft de Raad de opinie van de European Food Safety Authority (EFSA), inclusief het achterliggende wetenschappelijke rapport, over het bedwelmen en doden van de belangrijkste productiedieren van 15 juni 2004 bestudeerd. Daarnaast is nagegaan wat de implicaties van deze opinie voor Richtlijn 93/119/EG zijn en wat één en ander betekent voor het standpunt dat Nederland ten aanzien van deze Richtlijn zou moeten innemen. Bovendien zijn de implicaties van deze opinie voor de implementatie van de Richtlijn in het Besluit doden van dieren nagegaan.

De Raad onderschreef in het algemeen de opinie van EFSA. Wel betreurde de Raad het dat het de door EFSA opgestelde opinie aan praktische aanbevelingen ontbeert en dat er vrijwel geen conclusies worden verbonden aan de wetenschappelijke bevindingen zoals verwoord in de wetenschappelijke rapportage.

De Raad constateerde dat de door EFSA geformuleerde opinie aanleiding geeft om Richtlijn 93/119/EG en zijn bijlagen op een aantal punten te herzien en is derhalve van mening dat dit in het Nederlands standpunt terug dient te komen. Zo dient bijvoorbeeld bijlage C, die de in de EU toegestane methoden voor het bedwelmen en doden van andere dan pelsdieren benoemt, te worden herzien. Niet alleen verdient het zeer sterk de voorkeur om in deze bijlage per diersoort die condities en methoden te benoemen die vanuit het perspectief van dierenwelzijn voor de betreffende diersoort het meest wenselijk zijn, maar zou één en ander ook op voor productiedoeleinden gehouden vissoorten van toepassing moeten worden verklaard. In zijn huidige vorm is de Richtlijn namelijk niet van toepassing op gekweekte vissoorten, hetgeen overigens ook geldt voor het Nederlandse Besluit doden van dieren.

Een ander punt dat naar de mening van de Raad herziening behoeft, is de uitzondering die in de Richtlijn gemaakt wordt voor het bedwelmen van dieren die ritueel geslacht worden. De Raad was van mening dat ook in geval van ritueel slachten het welzijn van het dier dient te prevaleren. Daarvan uitgaande dienen dieren die ritueel geslacht zullen worden net als de overige productiedieren eerst bedwelmd en vervolgens gedood te worden. Binnen de toegestane bedwelms- en dodingsmethoden dient vervolgens te worden gezocht naar de methode die het beste aansluit bij de religieuze overtuiging. De Raad waarschuwde er voor dat het opheffen van de uitzondering voor bedwelming bij ritueel slachten er niet toe mag leiden dat dieren bij de eindgebruiker thuis onder, vanuit het oogpunt van dierenwelzijn, mindere omstandigheden worden geslacht. Dit zou immers een verschuiving van de problematiek en een substantiële verslechtering van het welzijn van dieren voor en tijdens het slachtproces betekenen.

Voorts was de Raad van mening dat daar waar het gaat om het bepalen en uitdragen van het Nederlandse standpunt de primaire verantwoordelijkheid bij de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit ligt. De

Raad zag echter ook een rol weggelegd voor de Europese koepelorganisaties van de verschillende belangenorganisaties, al dan niet daartoe aangezet door hun Nederlandse equivalent.

I&R hobbydieren/definitie gezelschapsdieren (RDA 2005/06)

In Nederland zijn bij de recente uitbraken van varkenspest, mond- en klauwzeer en vogelpest vele dieren gedood. Daarover is zeer veel maatschappelijke onrust ontstaan. Het signaal vanuit de maatschappij was duidelijk: het is onacceptabel dat gezonde dieren in het kader van de bestrijding van een zeer besmettelijke dierziekte massaal gedood worden. Met name ten aanzien van hobbydieren bestond en bestaat een grote behoefte aan gedifferentieerd beleid. De uitkomst van dit beleid zou volgens velen moeten zijn dat hobbydieren bij de uitbraak van een zeer besmettelijke aangifteplichtige dierziekte niet hoeven te worden gedood.

In het door de Raad opgestelde advies is een beleidsaanpak voor de hobbydierhouderij uitgewerkt. Het advies is gericht op de middellange tot lange termijn en gaat er van uit dat er een apart beleid voor de hobbydierhouderij ontwikkeld wordt. Dit kan echter alleen als er een samenhangend pakket aan maatregelen wordt genomen. In het advies wordt pluimvee en ander gevogelte uitgesloten. Daarvoor zijn twee redenen. Ten eerste is er in Europees verband een discussie gaande over deze problematiek. Ten tweede is de pluimvee-/vogelsector zoveel groter dan andere sectoren (veel meer hobbydierhouders), dat de geadviseerde aanpak naar de mening van de Raad niet voldoende zal zijn. Besloten is dat, indien nodig, voor pluimvee op een later tijdstip een separaat advies zal worden opgesteld.

Om te kunnen komen tot een gedifferentieerd beleid waarin rekening wordt gehouden met hobbydieren en hun houders, dient eerst te worden afgesproken wat wordt verstaan onder hobbydieren. De Raad definieert een hobbydier als een dier dat uitsluitend wordt gehouden voor gezelschap, sport of liefhebberij en dat vatbaar is voor in Nederland voorkomende zeer besmettelijke dierziekten die voorkomen op de lijst van de Organisation International des Epizootie (OIE). Sommige diersoorten voldoen weliswaar aan deze definitie, maar omdat zij (vrijwel) geen gevaar vormen voor de verspreiding van ziekten geldt het voorgestelde beleid niet voor deze diersoorten. Voorbeelden van dergelijke diersoorten zijn cavia's en in huis gehouden egels. Voorts vindt de Raad dat het de verantwoordelijkheid van de eigenaar is om te bepalen of zijn dier(en) aangemerkt moeten worden als hobbydier(en) of niet.

De Raad is van mening dat hobbydierhouders een aantal rechten moeten krijgen; daartegenover moeten zij ook aan een aantal plichten voldoen. Het advies van de Raad is dat hobbydierhouders hun dieren preventief mogen vaccineren. Voorwaarde is dat preventieve vaccinatie in EU-verband is toegestaan. Waar dat nog niet mogelijk is vindt de Raad dat grote inzet vereist is om in de Europese Unie een niet-ruimingsclausule voor hobbydieren in de regelgeving op te nemen. De Raad realiseert zich dat preventieve vaccinatie consequenties kan hebben voor de handelsbelangen en daarmee voor de bedrijfsmatige veehouderij. De Raad is dan ook van mening dat één en ander onder zeer strikte voorwaarden dient te gebeuren. Zo mogen dieren of producten van dieren die als hobbydier zijn geregistreerd onder geen beding in het (inter)nationale handels- en voedselcircuit komen. Daartoe is het noodzakelijk dat hobbydierhouders zich laten registreren; identificatie en registratie van hun dieren is eveneens noodzakelijk. De Raad adviseert om een periode van 30 dagen tussen het moment van registratie en het moment waarop hobbydierhouders gebruik kunnen gaan maken van hun rechten in acht te nemen. De kosten voor de registratie van hobbydierhouders en hun dieren zullen door hen zelf gedragen moeten worden. De Raad adviseert voorts om zo veel als mogelijk aan te sluiten bij bestaande registratiesystemen. De overheid dient deze registratiesystemen te erkennen en te allen tijde te kunnen inzien, zodat bij een uitbraak van een zeer besmettelijke dierziekte direct inzicht bestaat welke hobbydierhouders gevrijwaard kunnen worden van de aanpak zoals die voor de bedrijfsmatige houderij is voorzien.

Al dan niet in combinatie met een ophokplicht van hobbydieren, mogen de hobbyhouders bij het voorgestelde beleid verwachten dat zij bij een uitbraak van een zeer besmettelijke dierziekte gevrijwaard worden van ruimingen, tenzij ze in het 1-kilometergebied van de brandhaard zitten. Niet geregistreerde hobbydierhouders en hun dieren zullen bij een uitbraak van een zeer besmettelijke dierziekte worden onderworpen aan het bestrijdingsregime dat voor die ziekte is vastgesteld voor de bedrijfsmatige houderij.

De erkende dierenarts (RDA 2005/07)

Vanuit het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit is bij de Raad de vraag neergelegd of de praktiserende dierenarts door de overheid voor verschillende officiële taken kan worden ingezet en welke kwaliteiten en bekwaamheden de praktiserende dierenarts in dat geval moet hebben.

De Raad is van mening dat de ruimte die door de Europese regelgeving wordt geboden om een aantal taken van de officiële dierenarts door een erkende dierenarts te laten uitvoeren zo goed mogelijk moet worden benut. Met name taken die liggen op het terrein van het primaire bedrijf kunnen uit oogpunt van efficiency even goed of beter bij de erkende dierenarts worden neergelegd. Een uitzondering hierop is een aantal specifieke taken die vooralsnog, vanwege de internationale gevoeligheid, door de officiële dierenarts zouden moeten worden uitgevoerd. Het gaat dan om de officiële certificatie, de vleeskeuring in het slachthuis, de controle van het voedsel verder in de keten en de grenscontrole. In de Europese regelgeving is overigens ook aangegeven dat deze taken door de officiële dierenarts moeten worden uitgevoerd.

De Raad is voorts van mening dat verschillende taken die nu specifiek zijn voorbehouden aan de officiële dierenarts ook door de erkende dierenarts kunnen worden uitgevoerd. Deze taken, te weten marktinspecties, de controle op diertransporten en de ante-mortem keuring van rundvee, hebben niet de internationale gevoeligheid die eerder is genoemd. De Raad pleit er in zijn advies dan ook voor om op die punten te proberen de Europese regelgeving aan te passen.

De Raad vindt verder dat de eisen die in de Europese richtlijn 97/12/EG aan de erkende dierenarts worden gesteld als basiseisen voor de erkende dierenarts moeten gelden, namelijk:

1. Hij/zij moet dierenarts zijn
2. Hij/zij heeft geen band van financieel of familiebelang met de bedrijfseigenaar of het bedrijfshoofd ¹
3. Hij/zij bezit specifieke kennis op veterinairerechtelijk gebied inzake de betrokken diersoort, hetgeen impliceert dat hij/zij:
 - Zijn/haar kennis, met name van de relevante gezondheidsvoorschriften, regelmatig moet bijwerken
 - De bedrijfseigenaar of het bedrijfshoofd informatie en bijstand moet verschaffen om ervoor te zorgen dat alle maatregelen getroffen worden om de status van het bedrijf te handhaven, onder meer op basis van in overleg met de bevoegde autoriteit opgestelde programma's
4. Er moet een vaste relatie bestaan tussen de erkende dierenarts en het bedrijf.

Het bedrijfsleven moet de mogelijkheid krijgen om naast deze basiseisen additionele eisen te stellen voor specifieke taken die voor een bepaalde sector van belang zijn. Dit kan middels een modulair systeem. Aan dierenartsen die alleen bevoegdheden hebben op basis van de Wet op de uitoefening van de diergeneeskunde moet het bedrijfsleven geen aanvullende eisen kunnen stellen.

¹ Hieronder wordt bijvoorbeeld verstaan een aandeelhoudersschap of een dierenarts in loondienst bij een bedrijf.

Het inschakelen van de erkende dierenarts voor het uitvoeren van werkzaamheden die tot voor kort waren voorbehouden aan de officiële dierenarts heeft tot gevolg dat de officiële dierenarts zijn rol anders zal moeten gaan invullen. De officiële dierenarts kan een grotere rol gaan spelen in het systeem van toezicht op controle, zoals dat is aangegeven in de nota Beleidskader toezicht op controle (23 maart 2005).

Advies over de wintersterfte 2004-2005 van grote grazers in de Oostvaardersplassen (RDA 2005/08)

De Vaste Commissie voor Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit heeft de Minister gevraagd om een evaluatie op te stellen van de situatie in de afgelopen winter met betrekking tot de edelherten, runderen en paarden in de Oostvaardersplassen. Op verzoek van de directie Natuur van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit is op 14 juni 2005 een voorlopig en gezamenlijk advies opgesteld door de Raad voor het Landelijk Gebied en een aantal leden van de Raad voor Dierenaangelegenheden. Dit advies is door de Raad in zijn vergadering van 28 juni 2005 echter afgewezen omdat, naar mening van de Raad, aan het welzijnsaspect onvoldoende recht werd gedaan. De Minister is door de voorzitter van de Raad over dit standpunt in een brief d.d. 29 juni 2005 geïnformeerd. De Raad heeft vervolgens besloten om separaat een aangepast advies uit te brengen.

In het advies van de Raad van 17 december 1996, betreffende het Rapport "Gezondheid en welzijn van grote grazers in natuurgebieden", wordt vermeld dat zowel het onderhavige rapport als het standpunt van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit eenduidig was, namelijk dat de grote grazers in natuurgebieden beschouwd werden als "*gehouden dieren*". Deze definitie is uiterst relevant, aangezien dan de bepalingen van de Gezondheids- en welzijnswet voor dieren van toepassing zijn. De Raad constateerde dat alleen uiterst zwaarwegende argumenten reden zouden zijn om voor deze dieren uitzonderingen te maken op de bepalingen van en krachtens de Gezondheids- en welzijnswet voor dieren. In januari 2000 werd door de staatssecretaris van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit de "Leidraad grote grazers" aan de Tweede Kamer aangeboden. De Leidraad geldt als het kader waarbinnen de beheerders dienen te opereren. De grote grazers werden in deze Leidraad echter als "*niet-gehouden dieren*" beschouwd. Het bepalend criterium hiervoor was dat de mens geen beschikkingsmacht zou hebben over deze dieren. Naar aanleiding van de Leidraad werd in het advies van de Raad van 25 april 2000 geconstateerd dat er was voorbijgegaan aan het eerdere advies van de Raad en de dieren nu als "*niet-gehouden*" werden beschouwd. De Leidraad gaf echter uitdrukkelijk aan dat de dieren de nodige zorg verleend zou worden en dat er beleidslijnen waren geformuleerd met betrekking tot het dierenwelzijn in relatie tot de draagkracht, het ingrijpen bij lijden, ziekte, verwonding en uitzichtloze situaties en het bijvoeren. De beperking 'niet-gehouden dieren' ontslaat de mens namelijk niet van de plicht om artikel 36 (verbod om zonder redelijk doel bij een dier pijn en letsel te veroorzaken dan wel de gezondheid of het welzijn van een dier te benadelen) van de Gezondheids- en welzijnswet voor dieren onverkort in acht te nemen. Artikel 37 (verbod om een dier de nodige verzorging te onthouden) is feitelijk alleen van toepassing op "*gehouden dieren*", maar omdat de Raad van mening is dat dit van toepassing is op de grote grazers in de Oostvaardersplassen, is dit artikel ook relevant voor de in natuurgebieden geïntroduceerde grazers. Dat de Minister dit beleid ook ondersteunt, blijkt uit zijn brief aan Vereniging Natuurmonumenten van 24 september 2002. Hierin wordt Natuurmonumenten gemaand, in verband met dreigende overschrijding van de draagkracht van het gebied, om preventief in te grijpen bij de populatie runderen op de Veluwezoom om overpopulatie en daaruit voortkomend lijden te voorkomen. Tevens wordt geadviseerd om een strakkere preventieve aantalsregulatie toe te passen om overpopulatie te voorkomen. De Veluwezoom en de Oostvaardersplassen vormen samen de enige grote natuurgebieden met begrazing in Nederland.

Wat betreft de Oostvaardersplassen laten de gegevens van Staatsbosbeheer bij alle grote grazers een sterk stijgende trend zien in de sterfte in de afgelopen jaren. De 'wintersterfte' van 2004-2005 is extra verhoogd door

het optreden van een kortdurende koude- en sneeuwperiode begin maart. Oorzaken voor de waargenomen sterfte zijn de slechte conditie van de dieren als gevolg van voedselschaarste en wisselende weersomstandigheden laat in de winter waardoor reserves versneld werden opgebruikt. Bij onderzoek vertoonden de dieren in nagenoeg alle gevallen totale cachexie met oedeemvorming; de doodsoorzaak is dus verhongering. Uit de leeftijden blijkt bovendien dat het hier veelal om relatief jonge dieren gaat. De Raad is van mening dat dit proces onnodig lijden op grote schaal veroorzaakt. De oorzaak van het structureel voedseltekort in het tweede deel van de winter is gelegen in het grote verschil tussen het rijke zomer- en het arme winterhabitat waarin de dieren moeten zien te overleven in combinatie met een te grote populatie in een te beperkt leefgebied.

De Raad concludeert dan ook dat gezien de gesignaleerde sterftepercentages en de aantallen aanwezige dieren in relatie tot de beschikbare oppervlakte, de draagkracht van het terrein inmiddels fors is overschreden en dat, ondanks de waarborgen die zijn ingebouwd in de Leidraad, de zorgplicht ernstig tekort is geschoten. De Leidraad geeft namelijk duidelijk aan dat bij dreigende overschrijding van de draagkracht, door de beheerder preventief ingegrepen dient te worden door middel van aantalsregulatie. Dit is hier niet of onvoldoende gebeurd. De Raad is van mening dat het totaal aantal runderen, paarden en edelherten in de Oostvaardersplassen niet hoger mag zijn dan 1500 om tegemoet te komen aan de draagkracht van het gebied. Momenteel bedraagt dit aantal ongeveer 3100 dieren.

Voor het optimaliseren van de draagkracht van het gebied en het daarmee samenhangende minimaliseren van het lijden, zijn de volgende alternatieven in principe beschikbaar:

- Verwijderen van dieren vóór de winter door middel van:
 - Vangen en uitplaatsing: de Raad acht deze beheersoptie alleen geschikt voor noodsituaties, maar als structurele oplossing ongewenst. Aangezien er momenteel sprake is van een noodsituatie wordt gepleit om te onderzoeken of er elders plaats is voor de dieren
 - Doden: dit kan bereikt worden door gedurende het hele jaar dieren in kleine aantallen te doden voor de slacht, waarna het vlees gebruikt wordt voor consumptie. Eventueel wordt er alleen gebruik gemaakt van edelherten in het terrein zonder runderen en paarden. Ook kan overwogen worden om reguliere paarden en runderen tijdens de zomerperiode in te scharen
 - Cyclische aantalsregulatie: de Raad is van mening dat verwijdering gedurende het hele jaar door doden een evenwichtiger beleid vormt, zowel vanuit ecologisch oogpunt als dat van dierenwelzijn, en wijst cyclische aantalsregulatie op grond daarvan af
- Geboorteregulatie: omdat populaties op het gewenste niveau gestabiliseerd lijken te kunnen worden zonder aantasting van het dierenwelzijn en met de garantie van behoud van de natuurlijke samenstelling van de populatie, acht de Raad nader onderzoek naar de mogelijkheden van geboorteregulatie voor de grote grazers in de Oostvaardersplassen gewenst
- Vergroting oppervlak beschikbaar gebied: de Raad adviseert de mogelijkheden tot oppervlakvergroting serieus te onderzoeken en waar mogelijk toe te passen. Voorwaarden zijn dat een gevarieerder winterhabitat beschikbaar komt en dat overpopulatie wordt voorkomen

Met betrekking tot bijvoeren is de Raad van mening dat alleen wanneer onder extreme klimaatomstandigheden de dieren ernstig honger dreigen te lijden bijvoeren als onderdeel van een calamiteitenplan gewenst is. Op een calamiteitenplan wordt al sinds 1996 aangedrongen en de Raad acht het noodzakelijk dat dit zo snel mogelijk wordt gepubliceerd.

Tenslotte is de Raad van mening dat het project Oostvaardersplassen (nog steeds) een experimenteel karakter heeft, de doelstellingen van het project (gewenste eindsituatie) nooit duidelijk zijn geformuleerd en gegevens om

het experiment goed te kunnen beoordelen en te evalueren in onvoldoende mate zijn verzameld. De Raad is daarom van oordeel dat geen vergelijkbare nieuwe experimenten met grote grazers zouden mogen worden gestart zonder een goede evaluatie van het project Oostvaardersplassen en toepassing van de daaruit verkregen inzichten.

Inventarisatie van de stand van zaken met betrekking tot ingrepen bij pluimvee (RDA 2005/09)

Op verzoek van de Directeur Landbouw van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit is door de Raad voor Dierenaangelegenheden nagegaan wat de kansen en belemmeringen zijn voor een daadwerkelijk uitbannen van ingrepen bij pluimvee. Dit met het oog op het in het Ingrepenbesluit aangekondigde verbod op ingrepen per 1 september 2006.

Het Ingrepenbesluit is een uitvoeringsbesluit in het kader van de Gezondheids- en welzijnswet voor dieren en is op 25 januari 1996 van kracht geworden (Stb.139). Het Ingrepenbesluit is op verschillende diersoorten, waaronder pluimvee, van toepassing. In principe geldt dat ingrepen bij pluimvee niet zijn toegestaan, tenzij expliciet wordt aangegeven dat een bepaalde ingreep wel mag worden uitgevoerd. Bij de inwerkingtreding van het Ingrepenbesluit op 25 januari 1996 werd bepaald dat een aantal ingrepen tot 2001 werd toegestaan (artikel 4 van het Ingrepenbesluit). Daarna werd het verbod ook op deze ingrepen van kracht. Echter, omdat dat de ontstane welzijnsproblemen bij het achterwege laten van de ingreep groter leken te zijn dan de welzijnsproblemen die de ingreep zelf veroorzaakte werd per 1 september 2001 opnieuw voor een periode van vijf jaar een vrijstellingsregeling van kracht. De sector kreeg hierdoor de gelegenheid om tot 1 september 2006 met alternatieven te komen voor de in de vrijstellingsregeling genoemde ingrepen. Op 1 september 2006 zal het uitvoeren van de in het vrijstellingsbesluit genoemde, en momenteel nog toegestane, ingrepen in principe alsnog verboden worden.

Om te komen tot beantwoording van het vraagstuk heeft de Raad getracht antwoord te krijgen op de volgende vragen:

- Wat heeft de sector de afgelopen tien jaar gedaan om ingrepen aan pluimvee uit te bannen en welke resultaten heeft dit opgeleverd?
- Heeft de sector zijn verantwoordelijkheid voldoende kunnen nemen en genomen? Zo niet, waaraan is dit dan toe te schrijven?
- Welke van de hierboven benoemde resultaten worden feitelijk door de sector toegepast om welzijnsproblemen, die ontstaan bij het achterwege laten van de ingrepen, tegen te gaan?

Na gesprekken met deskundigen en belanghebbenden en een aantal bijeenkomsten van een werkgroep bestaande uit belanghebbenden en wetenschappers heeft de Raad moeten constateren dat er onvoldoende gebeurd is om ingrepen aan pluimvee (gedeeltelijk) uit te kunnen bannen. Ondanks het aangekondigde verbod zijn er geen alternatieven ontwikkeld. Voor een deel is dit terug te voeren op het multifactoriële karakter van de problematiek. Dit maakt het vinden van oplossingen moeilijk. Daarnaast blijkt het lastig om de onderzoeksresultaten in de praktijk toe te passen. Dit komt door de grote financiële risico's die kleven aan toepassing van deze resultaten in het commercieel georiënteerde bedrijf. Bedrijven willen deze risico's niet op zich nemen.

Instelling van het Forum Welzijn Gezelschapsdieren

In de afgelopen decennia is het aantal gezelschapsdieren dat in Nederland wordt gehouden en het aantal gezinnen dat een gezelschapsdier houdt sterk toegenomen. In maatschappij en gezin nemen gezelschapsdieren een prominentere plaats in en men vindt het welzijn van (gezelschaps)dieren steeds belangrijker. Tegelijkertijd echter worden op verschillende gebieden welzijnsproblemen geconstateerd of vermoed. Hierbij kan worden gedacht aan het (bovenmatig) voorkomen van erfelijke gebreken, slecht met de gezondheid verenigbare rasstandaarden, gezondheids-, welzijns- en gedragsproblemen door onvoldoende kennis en bewustzijn bij de houders, ondeskundigheid en/of slechte mentaliteit bij fokkers. De huidige Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, prof.dr. C. Veerman, heeft herhaaldelijk aangegeven, dat het niet de overheid is, maar de burger die dieren houdt en daarmee primair verantwoordelijk is voor het welzijn en de gezondheid van zijn dieren. Goede zorg voor dieren is niet altijd af te dwingen met wetten en regels. Deze constatering is één van de redenen dat de Minister het voornemen heeft geuit het Honden- en kattenbesluit 1999 (HKB '99) in te trekken en de door de Raad opgestelde positief- en negatieflijsten voor te houden dieren niet op te nemen in de Gezondheids- en welzijnswet voor dieren. De Minister stelt dat we verder komen als de sectorpartijen en overheid onderling goede afspraken maken. De overheid wil dit proces faciliteren. Hij noemt dit van 'zorgen voor' naar 'zorgen dat'. Als blijkt dat regelgeving nodig is om onderlinge afspraken te borgen wil hij dat niet uit de weg gaan. Regelgeving wordt hierbij nadrukkelijk niet gezien als startpunt, maar als sluitstuk. Deze filosofie én de genoemde knelpunten waren het uitgangspunt voor de Werkconferentie welzijn gezelschapsdieren, welke op 11 oktober 2004 door het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit in nauwe samenwerking met de Raad werd georganiseerd. Hierbij kwamen vragen aan de orde als: hoe kunnen we, overheid én alle betrokken partijen samen, het welzijn van gezelschapsdieren verbeteren en waarborgen en wat zijn nu precies de problemen? Tevens zijn eerste voorstellen geformuleerd voor mogelijke oplossingen. Deze werkconferentie kan gezien worden als start van een proces.

Om een vervolg te geven aan het ingezette traject, heeft de Minister de Raad verzocht het Forum Welzijn Gezelschapsdieren in te stellen. Dit Forum is op 25 januari 2005 geïnstalleerd door de Minister en het bestaat uit die leden van de Raad, die het meest betrokken zijn bij het aandachtsgebied gezelschapsdieren. Dit zijn Dibevo, het Platform Verantwoord Huisdierbezit, de Dierenbescherming, de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde, het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit en de Faculteit der Diergeneeskunde van de Universiteit Utrecht. Via deze partijen wordt een groot deel van de gezelschapsdierensector en de gezelschapsdierbezitters vertegenwoordigd. De voorzitter van de Raad, prof.dr. C.J.G. Wensing, is tevens voorzitter van het Forum. Het secretariaat van het Forum maakt onderdeel uit van het Bureau van de Raad.

Het Forum is ingesteld voor de duur van een jaar. Eind december 2005 werd in overleg met het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit de instelling van het Forum met drie maanden te verlengen tot 1 april 2006. Daarna zal worden gezien of het Forum blijft voortbestaan en zo ja in welke vorm. Het eindrapport van het Forum wordt in maart 2006 aangeboden aan de Minister.

Doel

Het Forum werkt de resultaten van de werkconferentie verder uit en komt met een actieplan. Dit wil zeggen, dat het Forum voor de benoemde knelpunten op het gebied van het welzijn van gezelschapsdieren oplossingen uitwerkt en dat de Forumpartijen, inclusief de overheid, per oplossingsrichting afspraken maken over de verdeling van verantwoordelijkheden en taken.

Werkwijze en resultaten

Het Forum heeft gemeend een splitsing te moeten aanbrengen tussen honden en katten enerzijds en andere diersoorten anderzijds, vanwege de verschillen in structuur van de afzonderlijke (deel)sectoren en daarmee samenhangend het verschil in de wijze waarop de welzijnsproblematiek kan worden aangepakt. Daarnaast heeft het Forum gemeend paarden vooralsnog buiten beschouwing te moeten laten, enerzijds omdat de status van het paard onduidelijk is (productiedier of gezelschapsdier), anderzijds omdat de Raad in 2003 al een rapport en een brochure over het welzijn van paarden heeft gepubliceerd en er momenteel ook andere trajecten lopen waarin (het verbeteren van) het welzijn van het paard centraal staat. Het Forum heeft voorts getracht zoveel mogelijk aansluiting te zoeken bij de opzet en resultaten van de Werkconferentie welzijn gezelschapsdieren, die op 11 oktober 2004 heeft plaatsgevonden.

Het Forum heeft in 2005 geopereerd op basis van een Plan van Aanpak, dat de instemming had van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit en de Raad.

Ter ondersteuning bij het uitvoeren van de taakopdracht heeft het Forum enkele technische werkgroepen ingesteld, die waren samengesteld uit deskundigen uit de sector, te weten:

- Werkgroep Handel en fokkerij – honden en katten;
- Werkgroep Burger – honden katten;
- Werkgroep Overige diersoorten;
- Werkgroep Feiten en cijfers.

Naar aanleiding van de knelpunten die tijdens de werkconferentie “Welzijn Gezelschapsdieren” van 11 oktober 2004 en later in het Forum zijn benoemd hebben de werkgroepen zich voornamelijk gebogen over de volgende thema's:

1. Een onvoldoende kennisniveau bij handelaren, fokkers en houders;
2. De mentaliteit van handelaren, fokkers en houders, die niet altijd is gericht op het welzijn van de dieren;
3. Een onvoldoende bewustzijn bij de koper van aspecten die bij de aanschaf en het houden van een gezelschapsdier een rol spelen.

De hierboven genoemde thema's kunnen worden gezien als centrale knelpunten, waarnaar de hiernavolgende knelpunten zijn te herleiden:

4. Tekortschieten van huisvesting en verzorging;
5. Een onzorgvuldig fokbeleid resulterend in:
 - Erfelijke gebreken²;
 - Welzijnsproblemen voortvloeiend uit eisen die gesteld worden aan het exterieur;
6. Gevaarlijke dieren door fokbeleid en/of verkeerde opvoeding;
7. De (te) gemakkelijke verkrijgbaarheid van bepaalde diersoorten;
8. De conditie van importdieren.

De werkgroepen hebben voor de hen toegewezen aandachtsgebieden en daarbij benoemde thematiek het Forum geadviseerd. De resultaten van de beraadslagingen van de werkgroepen zijn opgenomen in afzonderlijke werkgroeppapporten. Daarnaast zijn er afzonderlijke notities over Certificatie en Identificatie & Registratie opgesteld. De werkgroepen hebben hun werkzaamheden afgerond in de laatste maanden van 2005. Vervolgens zijn de werkgroeppapporten en notities eind 2005 en begin 2006 geaccordeerd door respectievelijk het Forum en

² Onder erfelijk gebrek wordt verstaan: een overerfbaar defect dat aantoonbaar de gezondheid en/of het welzijn van het dier vermindert.

de Raad. De conclusies, aanbevelingen en afspraken van het Forum zijn gebaseerd op de uitkomsten van de werkgroepen en zijn weergegeven in de eindrapportage van het Forum, welke in februari 2006 is afgerond. Deze eindrapportage wordt in maart 2006 aangeboden aan de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit en zal vervolgens in ruime mate beschikbaar komen. Naast het eindrapport van het Forum wordt alleen de rapportage van de werkgroep Feiten en cijfers in gedrukte vorm verspreid, aangezien er grote behoefte blijkt te bestaan aan deze rapportage. De Raad zal hiervan tweejaarlijks een geactualiseerde versie uitbrengen. De overige werkgroeprapporten en notities worden niet in gedrukte vorm uitgebracht, maar zullen op de website van de Raad worden geplaatst.

OPERATIONELE GANG VAN ZAKEN IN 2005

De Raad bestaat uit 19 leden en een onafhankelijke voorzitter (zie ook het hoofdstuk 'personalia'). In 2005 is de heer drs. R.J.T. van Lint opgevolgd door de heer ir. ing. A.J. Vermuë als Directeur Visserij van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Visserij. In deze hoedanigheid heeft de heer Vermuë de plaats van de heer Van Lint in de Raad ingenomen.

Per 1 januari 2005 waren bij het Bureau van de Raad een secretaris (1.0 fte), een adjunct-secretaris (0.6 fte) en een assistent-secretaris (0.6 fte) werkzaam. De voorzitter van de Raad maakt eveneens deel uit van het Bureau (0.2 fte). De functie van secretaresse (0.6 fte) werd met de komst van mevrouw M. Boutkan-Slobbe per 1 maart 2005 opnieuw ingevuld. In de maanden april tot en met november 2005 werd het Bureau van de Raad tijdelijk versterkt met de heer dr. ing. P.A.M. Overgaauw in verband met zwangerschapsverlof van de secretaris van de Raad. Daarnaast heeft in de eerste helft van 2005 een studente van Hogeschool Larenstein stage bij het Bureau van de Raad gelopen. In september 2005 is een studente van Wageningen UR bij het Bureau van de Raad aan haar afstudeerscriptie begonnen. Zie voor meer informatie ook het hoofdstuk 'personalia'.

Conform de (communicatie-)strategie van de Raad, werden adviezen waarvoor dit relevant was middels een persbericht aangekondigd. Het attenderen van de media op uit te komen dan wel uitgekomen adviezen heeft tot berichtgeving over adviezen van de Raad in verschillende media geleid. Deze media-aandacht heeft op zijn beurt geleid tot aanvragen voor lezingen over adviezen en de werkzaamheden van de Raad, interviews en stageplaatsen. In 2005 werd de publicatie van adviezen niet in alle gevallen voorzien van een persbericht. Het uitgeven van een persbericht is alleen zinvol indien het advies een duidelijke nieuwswaarde heeft, hetgeen niet bij alle adviezen het geval was. Daarnaast had een aantal adviezen een dusdanig technisch karakter dat duidelijke en tevens genuanceerde berichtgeving hierover lastig bleek. Een advies waarvoor dan ook geen persbericht werd opgesteld was het advies over de implicaties van de door EFSA geformuleerde opinie over het bedwelmen en doden van de belangrijkste productiedieren voor richtlijn 93/119/EG en het Nederlandse standpunt ten aanzien van deze richtlijn (RDA 2005/05). In een (beperkt) aantal gevallen kwam de Raad in de media doordat andere organisaties verwezen naar adviezen van de Raad. Dit was bijvoorbeeld het geval voor het advies over het houden van potentieel gevaarlijke diersoorten als gezelschapsdier (RDA 2005/04).

De website van de Raad werd ook in 2005 goed bezocht (4114 keer; dit is een stijging van 7% ten opzichte van 2004). Alle adviezen en persberichten zijn via de website toegankelijk.

DE VOORUITZICHTEN VOOR 2006

Het Bureau heeft voor 2006 een aantal punten benoemd die extra aandacht zullen krijgen in 2006. Enkele van deze punten zijn:

- Het beter up-to-date houden van de website: door de hoge werkdruk laat het actualiseren van de website soms (te) lang op zich wachten
- Uitwerking en realisatie van het idee om een digitale nieuwsbrief uit te geven: doel hiervan is beter zichtbaar te worden en de stakeholders dusdanig te informeren dat zij niet alleen kennis kunnen nemen van de ontwikkelingen bij de Raad, maar zich ook uitgenodigd voelen hierop te reageren
- De ontwikkeling van een relatiebeheersysteem, waardoor diverse processen efficiënter kunnen plaatsvinden

Ook voor het komend jaar kent de Raad een bijzonder goed gevulde agenda. Een deel van de onderwerpen die in 2005 zijn gestart, zullen in 2006 worden afgerond (zie hierna). Daarnaast zijn er veel nieuwe vraagstukken ingediend die beantwoording door de Raad behoeven (zie het kader op blz. xx). Bij het opstellen van het jaarplan 2006 heeft de Raad het aantal onderwerpen dat hij in 2006 in behandeling zal nemen reeds sterk moeten reduceren. Hoewel het, ook met deze reductie, lastig is om met de beperkte personele en financiële middelen afhandeling van al deze vraagstukken te realiseren, ervaart de Raad dit tevens als een uitdaging. Een uitdaging die zij graag aanneemt!

Of en zo ja, op welke wijze het Forum Welzijn Gezelschapsdieren vanaf april 2006 een vervolg krijgt, is op dit moment nog onduidelijk. Duidelijk is wel dat een aantal werkzaamheden van het Forum nog niet zullen zijn afgerond. Daarnaast zijn enkele vraagstukken die voor behandeling aan de Raad waren voorgelegd en betrekking hadden op gezelschapsdieren, doorgeschoven naar het Forum. Als het Forum niet zal worden gecontinueerd, zullen de onderwerpen van het Forum alsnog door de Raad zelf in behandeling worden genomen (zie ook kader op blz. xx).

Zoals reeds aangegeven, heeft de Raad in 2005 een aantal vraagstukken in behandeling genomen die in 2006 zullen worden afgerond dan wel in 2005 zijn afgerond maar in 2006 zullen worden gepubliceerd.

Natuurlijk gedrag van de drie belangrijkste landbouwhuisdieren

De Raad heeft een advies in voorbereiding waarin wordt ingegaan op het natuurlijk gedrag van de drie belangrijkste landbouwhuisdieren, te weten runderen, varkens en kippen. Nagegaan wordt of deze diersoorten in de in Nederland gangbare houderijsystemen dit natuurlijk gedrag in voldoende mate kunnen uitoefenen. De Raad komt met concrete aanbevelingen om belemmeringen op dit terrein weg te nemen.

Allergie voor dieren en dierlijke producten

Veel mensen lijken te kampen met een allergie voor dieren. In een wetenschappelijke rapportage brengt de Raad in kaart voor welke gehouden diersoorten allergieën beschreven zijn, op welke wijze een allergische reactie kan optreden, welke symptomen de reactie kenmerken en wat hiertegen gedaan kan worden. De resultaten zullen worden vertaald naar een goed toegankelijke brochure. Op welke wijze men de brochure kan verkrijgen dient nog te worden bekeken.

Hergebruik van dierlijke eiwitten

Het verbod op het gebruik van dierlijke eiwitten in voeders voor landbouwhuisdieren (de zogenaamde feedban) wordt regelmatig ter discussie gesteld. Onder andere op EU-niveau lijkt een stapsgewijze gedeeltelijke versoepeling van dit verbod – en zelfs het gedeeltelijk loslaten van de antikannibalismebepaling – aan de orde te

komen. De discussie wordt vooral op basis van wetenschappelijke argumenten gevoerd, terwijl het in feite een bredere politiek-maatschappelijke discussie is. Naast afwegingen met betrekking tot gezondheidsrisico's spelen ethische en sociale aspecten en milieu-/duurzaamheidsaspecten. De Raad werkt momenteel, op verzoek van de Directie Voedselkwaliteit en Diergezondheid van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit aan een advies waarin, rekeninghoudend met de verschillende belangen en afwegingen, aangegeven wordt welke versoepelingen haalbaar en acceptabel of juist ongewenst zijn. Dit advies is mede ter bepaling van het te vertegenwoordigen Nederlandse standpunt in Brussel.

Het fokken van melkvee op hoge productie

Regelmatig ontstaat discussie over de hoge productie-eisen die aan melkvee gesteld worden. De Raad werkt aan een advies waarin zal worden ingegaan op de gevolgen van deze hoge productie-eisen voor de gezondheid en het welzijn van het melkvee. Daarnaast zal aandacht besteed worden aan de (ethische) grenzen van de fokkerij. Ook wordt ingegaan op het management van een melkveehouderij. Eén en ander zal in samenhang bekeken worden: management, fokken en gezondheids- en welzijnsproblemen hangen immers nauw samen.

Weidegang bij melkvee

Naar aanleiding van door de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde en Directie Landbouw van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit geagendeerde vraagstukken bereidt de Raad momenteel een advies voor over weidegang bij melkvee. De vraagstelling in dit advies is tweeledig, namelijk:

1. Is weidegang voor de gezondheid en het welzijn van melkvee wenselijk dan wel noodzakelijk?
2. Gegeven de tendens dat melkvee steeds meer (grotendeels) op stal gehouden wordt, is dit bezwaarlijk voor de gezondheid en het welzijn van het melkvee en op welke wijze kunnen eventuele bezwaren worden ondervangen, zodat de gezondheid en het welzijn toch gewaarborgd kunnen worden?

In het advies zal het accent op de tweede vraag liggen.

Vermaak met dieren/circussen

Al geruime tijd staat het welzijn van circusdieren ter discussie. De discussie spitst zich met name toe op het houden van zogenaamde 'wilde' dieren. In een aantal Europese landen is wetgeving opgesteld of zijn richtlijnen geformuleerd. In Nederland werkt de Vereniging van Nederlandse Circusondernemingen momenteel aan een omzetting van de Duitse richtlijnen naar de Nederlandse situatie. De eindrapportage wordt in begin 2006 verwacht. Na deze eindrapportage zal de precieze vraagstelling geformuleerd worden en zal de Raad starten met de uitwerking daarvan.

Door de Raad in 2006 nieuw in behandeling te nemen vraagstukken

- Infecties bij de mens als gevolg van het houden van dan wel contact met dieren – inzicht in de mate waarin levende dieren bijdragen aan het totale aantal infecties
- Evaluatie van het EU-diergezondheidsbeleid
- Problematiek van ziek tot wrak vee
- De haalbaarheid en wenselijkheid van “nulrisico’s” ten aanzien van voedselveiligheid bij producten van dierlijke oorsprong
- Welzijn van vissen in de aquacultuur
- Piglet snatching
- Eten wat de pot schaft ... of toch maar niet?
- Het fokken van pluimvee, en in het bijzonder vleeskuikens, op een hoge productie
- Hoe om te gaan met de mogelijke insleep van besmettelijke dierziekten die niet genoemd worden in de OIE-lijst dan wel de EU-bestrijdingsrichtlijn?
- Definitie van het begrip ‘dierenwelzijn’ in relatie tot het houden van gezelschapsdieren

Door het Forum in 2006 nieuw in behandeling te nemen vraagstukken

- Herziening van de door de Raad opgestelde negatieflijst
- Inrichting van een Huisdier Informatiecentrum (werknaam)
- Regeling agressieve dieren
- Onderzoek naar en analyse van de effecten van de CITES-regelgeving voor het houden van en handelen in gezelschapsdieren in Nederland
- Europees beleid op het gebied van gezelschapsdieren

Afhankelijk van het standpunt van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit zal een nadere uitwerking van de instrumenten ‘certificering’ en ‘I&R’ mogelijk worden toegevoegd aan het werkprogramma van het Forum.

In 2002 maakte de Raad, na een kritische evaluatie, een doorstart. Daarbij werd gekozen voor een nieuwe werkwijze en werd er gesproken over de Raad 'nieuwe stijl' om het verschil in werkwijze ten opzichte van de periode voor 2002 te duiden. Inmiddels zijn we 4 jaar verder en is het tijd om voorzichtig de balans op te gaan maken. In 2007 zal een externe evaluatie worden uitgevoerd, maar een voorzichtige conclusie dat de nieuwe werkwijze zijn vruchten lijkt af te werpen lijkt op zijn plaats: de publicaties van de Raad worden gebruikt bij de beleidsvorming, hebben de aandacht van de Tweede Kamer en blijken dikwijls nieuwswaardig. Daarnaast worden de publicaties van de Raad dikwijls aangehaald in rapporten die ten behoeve van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit zijn opgesteld (de hier weergegeven overzichten beogen nadrukkelijk niet volledig te zijn).

Follow-up van uitgebrachte publicaties van de Raad 'nieuwe stijl' (1)

Publicaties van de Raad in rapporten

- In het beleidsdossier 'Vis, als het maar verantwoord is' ten behoeve van het Consumentenplatform LNV wordt er op gewezen dat door de Raad een advies gepubliceerd is over het toelaten van nieuwe soorten kweekvis (RDA 2002/05). In een andere notitie ten behoeve van het Consumentenplatform LNV werd gewezen op het toen nog te publiceren advies over het doden van paling en meerval (RDA 2003/05)
- De analyse 'Viskweek in Nederland – een aanzet voor een nationale agenda ten behoeve van verdere duurzame ontwikkeling van de viskweek' van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (2004) refereert aan de publicaties 'Criteria voor dodingsmethoden voor paling en meerval' (RDA 2003/05) en 'Een toetsingskader en toelatingsprocedure voor aanwijzing van nieuwe voor productie te houden vissoorten' (RDA 2002/05)
- Voor het opstellen van het rapport 'Duurzaamheid en voortrekkersrol - Biologische Keten' door het Expertisecentrum LNV (2004) werd de website van de Raad bezocht en gecheckt op relevante informatie
- Voor het opstellen van het rapport 'De kloof tussen hobbydierhouders en overheid; over passie voor dieren en perceptie van wet- en regelgeving die voor landbouwhuisdieren gelden' (LEI, 2005, rapport 7.05.06) werden de publicaties 'Wet- en regelgeving omtrent hobbydieren' (RDA 2003/02) en 'Dierziektebeleid met draagvlak – advies over de bestrijding van zeer besmettelijke dierziekten' (RDA 2003/08 en RDA 2004/01) gebruikt

Ook in kranten- en tijdschriftartikelen wordt met regelmaat gerefereerd aan publicaties van de Raad.

Follow-up van uitgebrachte publicaties van de Raad 'nieuwe stijl' (2)

Rol van publicaties van de Raad in de beleidsvorming

- Na het verschijnen van het advies 'Een toetsingskader en toelatingsprocedure voor aanwijzing van nieuwe voor productie te houden vissoorten' (RDA 2002/05) schreef de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit aan de Voorzitter van de Tweede Kamer: "Het betreffende toetsingskader is in de afgelopen periode toegepast voor tong. Hierbij is gebleken dat het RDA³-advies een werkbaar kader biedt om tot een zorgvuldige afweging te komen of een vissoort voor opname op de lijst voor productie te houden diersoorten in aanmerking komt. Om deze reden ben ik voornemens het toetsingskader en de toelatingsprocedure uit het RDA-advies over te nemen en te hanteren als een algemeen kader voor toelating van nieuwe vissoorten op de lijst voor productie te houden diersoorten. Tevens neem ik de door de RDA gedane aanbeveling over om, na een eerste periode van toepassing, het toetsingskader en de toelatingsprocedure te evalueren."

³ Raad voor Dierenaangelegenheden wordt dikwijls afgekort tot RDA

- In antwoord op Tweede Kamervragen naar aanleiding van de begroting van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit 2004 gaf de Minister op 10 oktober 2003 aan dat door de Raad een advies is opgesteld over de wet- en regelgeving omtrent hobbydieren (RDA 2003/02) en dat er tevens een inventarisatie is gemaakt van risico's die voortvloeien uit het hobbymatig houden van dieren (RDA 2003/01). Mede op basis van deze stukken is gesproken met diverse belangenvertegenwoordigers van de hobbydierhouders en worden hobbydierhouders nu in de afwegingen meegenomen bij herzieningen van het preventiebeleid voor dierziekten
- Naar aanleiding van het advies 'Criteria voor dodingsmethoden voor paling en meerval' (RDA 2003/05) schreef de Minister aan de Voorzitter van de Tweede Kamer dat hij, in lijn met het advies, de huidige dodingsmethoden voor paling en meerval niet langer acceptabel acht en dat deze dan ook op termijn zullen moeten worden vervangen door methoden die wel voldoen aan de criteria die door de Raad zijn geadviseerd. In tegenstelling tot het advies van de Raad wilde de Minister nog niet een datum van inwerkingtreding vaststellen
- Op 25 juni 2004 reageerde de Minister op het tezamen met de Raad voor het Landelijk Gebied uitgebrachte advies 'Dierziektebeleid met draagvlak – advies over de bestrijding van zeer besmettelijke dierziekten' (RDA 2003/08 en RDA 2004/01). De Minister deelde onder andere de standpunten van de Raden op de terreinen van dierziektepreventie (robuustere veehouderijsystemen, goede en snelle diagnostiek, transport van levende dieren, strikte hygiënemaatregelen en het beperken van het aantal bedrijfs- en diercontacten), vaccinatie (meer vaccinatiemogelijkheden en aanpassing van het EU-beleid), onderzoek (naar markervaccins) en verdeling van kosten. Op een aantal andere punten nam de Minister een van het advies van de Raden afwijkend standpunt in. Zo onderschreef de Minister bijvoorbeeld niet de rol die de Raden zien weggelegd voor de overheid op het gebied van publieksvoorlichting
- Op verzoek van de Minister werden door de Raad positief- en negatieflijsten opgesteld ter invulling van artikel 33 van de Gezondheids- en welzijnswet voor dieren (RDA 2003/07 en RDA 2004/03). Op de positieflijst zijn dieren geplaatst die vanuit de gezondheid en het welzijn van het dier gezien geschikt zijn om als gezelschapsdier te houden, hoewel de Raad van mening was dat hieraan in een aantal gevallen voorwaarden gesteld zouden moeten worden. Dieren die op de negatieflijst zijn geplaatst zijn vanuit een diergezondheids- en dierenwelzijnsperspectief niet geschikt als gezelschapsdier. Hoewel de Minister besloot deze lijsten, ondanks druk van verschillende partijen in de Tweede Kamer, niet op te nemen in de Gezondheids- en welzijnswet voor dieren, waren deze lijsten wel mede aanleiding om een werkconferentie "Welzijn gezelschapsdieren" te organiseren. Om een vervolg te geven aan (de resultaten van) de werkconferentie werd begin 2005 het Forum Welzijn Gezelschapsdieren door de Minister geïnstalleerd. Het Forum maakt deel uit van de Raad
- Naar aanleiding van vragen van de Tweede Kamer-leden Eerdmans (LPF) en Van Velzen (SP) en Waalkens en Wolfsen (beiden PvdA) heeft de Minister de Raad om advies gevraagd inzake bestialiteit. Dit advies verscheen op 6 juli 2004. De Raad adviseerde om bestialiteit strafbaar te stellen, hoewel in de meeste gevallen van bestialiteit geen sprake is van pijn, letsel of aantasting van de gezondheid of het welzijn van het dier en aantasting van het welzijn van het dier (vrijwel) niet te bewijzen is. De Minister besloot, tezamen met Minister Donner van Justitie, bestialiteit niet strafbaar te stellen
- Tweede Kamer-lid Vos van GroenLinks stelde kamervragen naar aanleiding van de publicatie van het advies 'Immunosterilisatie als een alternatie voor de huidige wijze van castratie in de varkenshouderij' (RDA 2005/02). In antwoord daarop gaf Minister Veerman op 10 februari 2005 aan het advies te kennen, maar immunosterilisatie op korte termijn niet als een reëel alternatief voor de huidige wijze van castratie te zien
- Op 11 mei 2005 stuurde Minister Veerman een brief aan de Voorzitter van de Tweede Kamer naar aanleiding van het advies over het houden van potentieel gevaarlijke dieren als gezelschapsdier (RDA 2005/04). Dit advies werd op verzoek van de Minister opgesteld. In de brief geeft de Minister zijn reactie op het advies. De

Minister geeft aan de aanbevelingen en suggesties die in het rapport worden gedaan, in lijn met het advies van de Raad, nader te zullen onderzoeken. De visie van de Raad om eerst het Forum Welzijn Gezelschapsdieren zijn werk te laten verrichten alvorens de discussie aan te gaan over mogelijke oplossingen voor knelpunten bij het welzijn van gezelschapsdieren en het vastleggen van de verantwoordelijkheidsverdeling tussen de betrokken partijen, werd door de Minister gedeeld

- Ter voorbereiding op het Algemeen Overleg van 8 september 2005 stuurde Minister Veerman op 7 september 2005 het advies van de Raad over de wintersterfte van grote grazers in de Oostvaardersplassen (RDA 2005/08) aan de Voorzitter van de Tweede Kamer. Eerder had de Minister over dit onderwerp met de Tweede Kamer gecorrespondeerd. In deze correspondentie refereerde hij aan een stuk dat door een afvaardiging van de Raad is samenwerking met de Raad voor het Landelijk Gebied werd opgesteld. Dit stuk had echter niet de instemming van de voltallige Raad. Een breed gedragen advies dat wel door de Raad werd vastgesteld volgde in september 2005
- Op 9 september 2005 schreef Minister Veerman in een brief aan de Tweede Kamer over het toekomstig BSE-beleid dat hij de Raad gevraagd heeft om hem te adviseren welke belangen en afwegingen een rol spelen bij het versoepelen van het verbod op het gebruik van dierlijke eiwitten in voeders voor landbouwhuisdieren en welke versoepelingen haalbaar en acceptabel zijn. Momenteel werkt de Raad dit vraagstuk uit.

FINANCIËLE VERANTWOORDING OVER 2005 ⁴

PERSONELE UITGAVEN

	2003	2004	2005
	€ (x 1000)	€ (x 1000)	€ (x 1000)
Personele kosten			
Kosten ambtelijk personeel	142	143	160
Kosten overig personeel	74	70	73
<i>Totale personele kosten</i>	216	213	233

In 2005 namen de kosten voor ambtelijk personeel met 12% en voor overig personeel met 4% toe ten opzichte van 2004. De kostenstijging bij het ambtelijk personeel moet vooral worden toegeschreven aan uitbreiding van de werkzaamheden van de adjunct-secretaris met 0.2 fte. Deze uitbreiding is reeds in september 2004 geëffectueerd, maar het effect daarvan op de personele uitgaven is nu pas volledig zichtbaar. In totaal stegen de personele kosten in 2005 met 9% ten opzichte van 2004.

⁴ De uitgaven van de Raad en het Forum zijn samengevoegd, omdat het Forum is ingesteld onder auspiciën van de Raad.

MATERIËLE UITGAVEN

	2003 ⁵	2004	2005
	€ (x 1000)	€ (x 1000)	€ (x 1000)
Materiële kosten			
Personeelgerelateerde kosten	69	87	119
Kantoorinrichting en -benodigdheden	48	29	32
Overige algemene uitgaven	0	5	8
Totale materiële kosten	117	121	159

Bij de materiële kosten valt op dat met name de post 'personeelgerelateerde kosten' sterk is gestegen ten opzichte van de voorgaande jaren (stijging van 37% ten opzichte van 2004). Deze stijging is vooral terug te voeren op het grote aantal werkgroepen dat in 2005 onder auspiciën van de Raad heeft gewerkt. Ook zijn achterstanden met de betalingen aan de leden van de Raad en aan leden van werkgroepen van de Raad weggewerkt. Tezamen heeft dit geresulteerd in een stijging met 47% ten opzichte van 2004. De stijging in de totale materiële kosten ten opzichte van 2004 bedroeg 31%.

⁵ Door een wijziging in het administratieve systeem van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit laten de posten van materiële kosten in 2003 enerzijds en 2004 en 2005 anderzijds zich niet geheel met elkaar vergelijken. De totale materiële kosten kunnen echter wel met elkaar worden vergeleken.

TOTALE APPARAATUITGAVEN

	2003	2004	2005
	€ (x 1.000)	€ (x 1000)	€ (x 1000)
Totale personele kosten	216	213	233
Totale materiële kosten	117	121	159
<i>Totale apparaatuitgaven</i>	333	334	392

Tezamen vormen de totale personele kosten en de totale materiële kosten de totale apparaatuitgaven van de Raad. In 2005 bedroegen de totale apparaatuitgaven € 392.152. Dit is aanzienlijk meer dan de uitgaven in 2004 en 2003 (stijging van 17% ten opzichte van 2004). Wel bleven de totale apparaatuitgaven bijna € 55.000 onder hetgeen begroot was in het jaarplan 2005.

PERSONALIA

RAAD VOOR DIERENAANGELEGENHEDEN

- prof. dr. C.J.G. Wensing Voorzitter
- A. Achterkamp Voorzitter van het Platform Verantwoord Huisdierenbezit
- ir. A.M. Burger Directeur Landbouw van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
- mr. E.C. Greve Bestuurslid van de Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Dieren
- ir. M.J.B. Jansen Hoofd Consument en Kwaliteit bij het Centraal Bureau Levensmiddelenhandel
- drs. S.B.M. Jongerius Secretaris van de Productschappen Vee, Vlees en Eieren
- J.Th. de Jongh Voorzitter van de Vereniging Landelijke Organisatie DIBEVO
- P.J.H.M. Loonen Voorzitter van het Productschap Vis
- Ir. B.J. Odink Voorzitter van de Vereniging van de Nederlandse Pluimveeverwerkende Industrie NEPLUVI
- dr. ir. H. Paul Directeur Voedings- en Veterinaire Aangelegenheden van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
- prof. dr. A. Pijpers Directeur van de Gezondheidsdienst voor Dieren
- drs. T. de Ruijter Voorzitter van de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde
- S.J. Schenk Voorzitter van de Vakgroep LTO Rundveehouderij
- prof. dr. F.J. van Sluijs Hoogleraar Geneeskunde van Gezelschapsdieren bij de Faculteit Diergeneeskunde van de Universiteit Utrecht
- H.W.A. Swinkels Centrale Organisatie voor de Vleesgroothandel
- drs. P.A. Thijsse Voorzitter van de Nederlandse Bond van Handelaren in Vee
- prof. dr. J.H.M. Verheijden Hoogleraar Gezondheidszorg Landbouwhuisdieren bij de Faculteit Diergeneeskunde van de Universiteit Utrecht
- ir. ing. A.J. Vermuë Directeur Visserij van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
- drs. P. van der Wal Hoofdinspecteur account VDD van de Voedsel- en Waren Autoriteit/Keuringsdienst van Waren
- *vacature* *Vertegenwoordiger van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport*

FORUM WELZIJN GEZELSCHAPSDIEREN

- prof. dr. C.J.G. Wensing Voorzitter
- A. Achterkamp Voorzitter van het Platform Verantwoord Huisdierenbezit
- R. Buddenberg Voorzitter van de Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Dieren
- ir. A. van Hoorn Hoofd Afdeling Dierlijke productie en Welzijn van de Directie Landbouw van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
- J.Th. de Jongh Voorzitter van de Vereniging Landelijke Organisatie DIBEVO
- drs. T. de Ruijter Voorzitter van de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde
- prof. dr. F.J. van Sluijs Hoogleraar Geneeskunde van Gezelschapsdieren bij de Faculteit Diergeneeskunde van de Universiteit Utrecht

BUREAU VAN DE RAAD VOOR DIERENAANGELEGENHEDEN

De Raad wordt in zijn werk ondersteund door het Bureau van de Raad. De samenstelling van het Bureau was in 2005 als volgt:

Secretaris en hoofd van het Bureau

dr. drs. I.D. (Ingeborg) de Wolf

dr. ing. P.A.M. (Paul) Overgaauw, van 1 april tot 1 december 2005

Adjunct-secretaris

ir. S.J. (Sikko) Beukema

Assistent-secretaris

drs. M. (Marianne) Kerkhoffs

Bedrijfsvoering

M. (Mileen) Boutkan- van Slobbe, vanaf 1 maart 2005

Stagiaires

J. (Jotineke) Disbergen, Dier- en Veehouderij, specialisatie Diergezondheidszorg en Welzijn, Hogeschool Larenstein, van 1 februari tot 1 juli 2005

M. (Mariëlle) Bruijnjs, Dierwetenschappen, specialisatie Dierlijke Productiesystemen, Wageningen UR, vanaf 1 september 2005

Forum Welzijn Gezelschapsdieren

drs. W.A. (Wim) de Leeuw, secretaris

CONTACTGEGEVENS

Bezoekadres Laan van Nieuw Oost-Indië 131-133, Den Haag
Postadres Postbus 90428, 2509 LK Den Haag
Telefoon 070 378 52 66
Fax 070 378 63 36
E-mail info@rda.nl
Website www.raadvoordierenaangelegenheden.nl

OVERZICHT VAN PUBLICATIES 2003-2005

PUBLICATIES IN 2005

- RDA 2005/01 De rol van wild bij de insleep en verspreiding van klassieke varkenspest en mond- en klauwzeer in Nederland
- RDA 2005/02 Immunosterilisatie als een alternatief voor de huidige wijze van castratie in de varkenshouderij
- RDA 2005/03 Maintaining or improving farm animal welfare in the light of increasing trade liberalisation and globalisation: a contradiction in terms?
- RDA 2005/04 Het houden van potentieel gevaarlijke diersoorten als gezelschapsdier
- RDA 2005/05 Implicaties van de door EFSA geformuleerde opinie over het bedwelmen en doden van de belangrijkste productiedieren voor richtlijn 93/119/EG en het Nederlandse standpunt ten aanzien van deze richtlijn.
- RDA 2005/06 I&R hobbydieren/definitie gezelschapsdieren
- RDA 2005/07 De erkende dierenarts
- RDA 2005/08 Advies over de wintersterfte 2004-2005 van grote grazers in de Oostvaardersplassen
- RDA 2005/09 Inventarisatie van de stand van zaken met betrekking tot ingrepen bij pluimvee

Jaarverslag 2004

PUBLICATIES IN 2004

- RDA 2004/01 Dierziektebeleid met draagvlak – advies over de bestrijding van zeer besmettelijke dierziekten; deel 2: onderbouwing van het advies
- RDA 2004/02 Herinrichting van het distributie- en kanalisatiesysteem van diergeneesmiddelen in Nederland
- RDA 2004/03 Negatief- en positieflijst voor reptielen, amfibieën en vissen ter invulling van artikel 33 van de Gezondheids- en welzijnswet voor dieren
- RDA 2004/04 Bestialiteit
- RDA 2004/05 Strategieën om te komen tot een efficiëntere opsporing van besmettelijke, aangifteplichtige dierziekten
- RDA 2004/06 Verkenning van de toekomstperspectieven voor agroproductieparken in Nederland

Jaarverslag 2003

PUBLICATIES IN 2003

- RDA 2003/01 Advies omtrent dierziekten en zoönosen, waarvoor hobbymatig gehouden dieren vatbaar zijn en als drager kunnen fungeren, die een bedreiging kunnen vormen voor de gezondheid van mensen en bedrijfsmatig gehouden dieren en die in het kader van grote bestrijdingscampagnes relevant zijn
- RDA 2003/02 Wet- en regelgeving omtrent hobbydieren
- RDA 2003/03 Mogelijke dierenwelzijnproblemen in de paardenhouderij
- RDA 2003/04 Zorgen voor je paard
- RDA 2003/05 Criteria voor dodingsmethoden voor paling en meerval
- RDA 2003/06 Het doden van drachtige grote landbouwhuisdieren
- RDA 2003/07 Negatief- en positieflijst voor zoogdieren en vogels ter invulling van artikel 33 van de Gezondheids- en welzijnswet voor dieren
- RDA 2003/08 Dierziektebeleid met draagvlak - Advies over de bestrijding van zeer besmettelijke dierziekten; deel 1 - advies

Jaarverslag 2002

Een overzicht van eerdere door de Raad uitgebrachte adviezen kan worden opgevraagd bij het secretariaat van de Raad voor Dierenaangelegenheden of is te vinden op www.raadvoordierenaangelegenheden.nl.

